

El llibre de Pere Calders «UNITATS DE XOC»

PERE CALDERS

El vigor i la importància d'aquest llibre estremen en la profunda discreció del seu autor. És un gran llibre de la guerra, que fa estimar més la pau. L'autor no s'ha deixat imposar pel tema. Vull dir que en un llibre del seu gènere, és fàcil caure del costat de la provocació, del to cridaner. I Pere Calders ho ha superat. Aduca els pocs moments que podríem anomenar doctrinaris, de proselitisme, són circumstancials. I crec que ha d'ésser així. Un llibre de guerra que no enclougi en ell i imiti a les virtuts que serveixen en tot temps, és poca cosa. No són pas tan planers tampoc els dies de la pau perquè ens puguem passar d'unes conductes esforçades. En el llibre de Pere Calders tot hi és expressat amb un bon to de l'esperit i amb una humanitat que ens guanyen el cor. Fa oblidar la mica d'afectació de l'estil que — escriptors al capdavant — és potser la nosa més difícil de vèncer.

Es tracta en el llibre de la ruta de cinc companys dibuixants cap a la base de Recitament i Concentració del Cos de Carabiners a Castelló, i d'allí a un dels fronts. Aquesta ruta, dificultosa en el fet del transport, entremig d'inclençaments i d'altis i baixos de l'esperit, en lluita amb l'enyorament i sota el compliment dels deures d'una vida nova, sorprenent, hi és seguida amb una absència de vanitat i una ironia sense fel. Els moments de reflexió, de presència d'esperit hi alternen amb les anècdotes i les evocacions domèstiques emocionants. Continuatment, l'afluència dels sentiments més sanament humans romp el motlle amb l'escàlació de la seva resplendor, que fa oblidar la literatura. De les penúltimes de la campanya, Pere Calders no n'amaga cap recó, però és dit tan simplement i sense rancor que a moments, en els espais de la nostra emoció, un vel de llàgrimes i la claror d'un somriure es combinen en un meteor inefable. L'autor, amb una veracitat documental conta penes o il·lusions i passa d'un estat d'ànim a un altre, tal com es van produint dins el nou ordre de vida. L'assaig d'aquesta nova vida és difícil; però hi ha virtuts.

En esferes menys importants i tot, a vegades gairebé pterils, sabem tots per pròpia experiència com és costós d'adaptar-se a un tractat diferent de vida; venciment de la rutina, de l'orgull, inclençaments, sorpreses, petits detalls dificultosos que es fan immensos. Pere Calders ens fa evident com la voluntat i l'estimació es van conformant a la vida de campanya, amb una vi-

talitat deliciosa i no gens sistemàtica; hi ha veracitat en les accidentades reaccions. Aquella bondat i aquell somriure, l'amor familiar, l'amistat, el sacrifici, broten de la descripció a cada pas i amaren escenes i paisatges. Donem una mostra d'aquest estil d'ironia bondadosa: «Quan teníem fred a casa i no trobàvem petroli o el que fos per a escalfar el pis, ens sentíem uns màrtirs i estàvem convençuts que teníem dret a rondinar una mica. A cada cosa que s'acabava pensàvem: Això és la fi! No pot exigir-se de la naturalesa humana que aguantí gaire en aquestes condicions.

«Pobres de nosaltres! Hàiem de saber-ho força bé allò que pot exigir-se de la naturalesa humana. Ara, una pastilla de xocolata és la nostra felicitat i la màxima expressió de l'abundància. La fem durar, ens la mengem a petites mossegades i ens produeix una mica d'èxtasi.»

En el mateix capítol, «La primera línia», tenim una mostra de les disposicions emoti-

ENRIC CLUSEL·LES

ves de Pere Calders, quan, dolent-se de no rebre la premsa, diu: «Hi ha vegades que ens sentim abandonats, que ens sembla que no hi ha ningú que comparteixi les nostres inquietuds, ni ningú que es recordi de nosaltres. Es com si darrera nostre presentíssem l'existència d'un gran mur que ens separés del món pel qual lluitem i pel qual trobem que val la pena de lluitar. Es com si sentíssim que a l'altra banda del mur hom no pensés més que en els propis dolors i en la satisfacció de les pròpies necessitats. En aquests moments ens ve una gran tristesa; voldríem allargar els braços cap a la nostra gent i demanar-los que no ens deixin sols, que no ens oblidin, que tinguin una mica de llàstima i una mica d'admiraçió per la nostra joventut torturada.»

S'ha de llegir tot el llibre; a través dels seus dotze capítols, l'autor ens va fer girar al volt d'un panorama de guerra: ara un episodi, ara un altre, aquí una escena viscuda, més enllà uns reflexions o el procés d'aquelles conductes que el fet nou exigeix a l'individu, i sempre la simplicitat i l'emoció, picada d'una ironia sana, que en són l'esperit. És un llibre que mobilitza unes virtuts, per sobre de les literàries, i l'autor sap fer-les-nos vivament visibles i sentides.

Insistim en l'eterna decència que es manifesta en les formes de reaccionar de Pere Calders davant d'un tema sovint tan desbañador com és el que ell desplega de cap a cap del llibre «Unitats de xoc». La simplicitat del llibre, la seva capacitat d'emoció són tals dins la seva essencial simplicitat, que fàcilment se us imaginaria que és aquesta la història de qualsevol jove en la guerra, i que tothom hauria pogut escriure-la. És una d'aquelles il·lusions de la imaginació que tots haurem ressentit a vegades davant les obres ben reeixides i simples. Però no cal deixar-s'hi enganyar. Això que tan simple resulta, requereix un talent, unes disposicions adequades. No tothom és l'artista. Creiem que difícilment s'escriurà entre nosaltres un millor llibre de guerra i ensems tan sense pretensions aparents. L'obra mereix l'èxit del públic; crec que s'ha exhaurit o s'està exhaurint l'edició, i ha estat traduïda al castellà. El contingut és prou bo i suficient de mena per a aconseguir encara altres bones ventures. El prefaç de Carles Ribà i els gravats d'Enric Clusel·les, un dels cinc companys de ruta, fan digna companyia al text de Pere Calders.

DUES VEUS

Una veu des del fons de l'ànima

en crida: «Marxa endavant!
No auscultis el pit de l'amada,
fuig de les rialles d'infant,
Festa to tu dels vells amorosos
del dolc sentiment palpitant.
Endavant per les vies estrènues
del risc i del perill orbotat!
Seguint les senderes punxoses
travessa els camps i les ciutats.
Furga el neguit més enllà de l'angoixa
fins a la fúria dels combats.

Qui romanguí a la casa quieta
mentre es lluita en camp descobert,
qui dormiti a la cambra tranquil·la
mentre fora el dolor és despert,
no trobarà quan els ulls se li obrin
cap cohòrt per al seu neguit,
no clourà mai sota parpelles
el reialme amorós de l'oblit.»

Una altra veu inquieto furgo,
furga que furgo: «Foll, on vas?

«Renegues el sojorn estalvi
per l'honor de lliurar-te a l'atzar?
Atura't, si la vida t'és dolça,
vora el foc encisat de la llar.

Per crear-te una ànima vana
deixaries la casa i l'esplet?»
Però l'alta veu poderosa
omple a dolls el pit inquiet.

Oh terrible i dolca amonacó
que en salvarà del meu destí!
«Qui romanguí a la casa quieta
mentre es lluita en camp descobert,
qui dormiti a la cambra tranquil·la
mentre fora el dolor és despert,
no trobarà quan els ulls se li obrin
cap cohòrt per al seu neguit,
no clourà mai sota parpelles
el reialme amorós de l'oblit.»

He alçat la balda recançosa
i els estels han lluit per a mi.
Per travessar l'alta muntanya,
el sol m'ha mostrat el camí.

Per fer-me pas en el cau de l'angoixa,
m'han fet llum tots els focs de la nit.
L'una veu, vençuda, rondina
des del fons d'un pregon abissal.

L'altra exulta en un turment de joia
que s'adolla del cim més alt.
Les furors del combat m'assetgen,
m'empellen el goig triomfal.

No he romàs a la casa quieta.
Mireu: lluito en camp descobert.
No dormito a la cambra tranquil·la;
fibla el dolor que em té despert.
Quan obro els ulls tot el món se'm torna
bell cohòrt per al meu neguit.
Si els cloc, ja em ressona a les passes
el reialme amorós de l'oblit.

C. A. JORDANA

Josep LLEONART